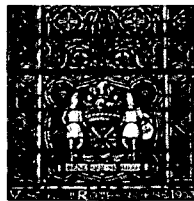

TRIANON

Szerkesztette
ZEIDLER MIKLÓS

TARTALOM

Előszó • 9

I. FORRÁSOK

HÁBORÚ ÉS FELBOMLÁS

Az antanthatalmak és Románia együttműködési szerződése Románia hadba lépéséről

(Bukarest, 1916. augusztus 17.) • 17

Tisza István gróf beszéde a Képviselőházban a háború elvesztéséről – Részlet

(Budapest, 1918. október 17.) • 19

A Szlovák Nemzeti Tanács nyilatkozata a cseh-szlovák nemzet egységéről és a függetlenséghez való jogáról (Turócszentmárton, 1918. október 30.) • 27

Károlyi Mihály gróf miniszterelnök számjeltávirata Robert Lansing amerikai külügyminiszterhez

(Budapest, 1918. november 12.) • 28

A belgrádi katonai egyezmény (Belgrád, 1918. november 13.) • 31

A Nemzetiségi Minisztérium „Keleti Svájc”-tervezete (Budapest, 1918. november) • 33

Károlyi Mihály kiáltványa a magyarországi nemzetiségekhez (Budapest, 1918. november 24.) • 35

Georges Clemenceau francia miniszterelnök és hadügyminiszter távirata Louis Franchet

d'Esperey tábornoknak, a Keleti Szövetséges Hadseregek főparancsnokának a belgrádi katonai egyezményről (Párizs, 1918. december 1.) • 38

A gyulafehérvári román nemzetgyűlés határozata a románok lakta magyarországi területek és

Románia egyesüléséről (Gyulafehérvár, 1918. december 1.) • 39

1918. évi X. néptörvény a Magyarországon élő ruszin (rutén) nemzet autonómiájáról

(Budapest, 1918. december 21.) • 40

Ferdinand Vix alezredes, a budapesti Szövetséges Katonai Misszió főnöke jegyzéke Károlyi Mihály gróf miniszterelnökhöz Magyarország ideiglenes északi határáról

(Budapest, 1918. december 23.) • 41

Apponyi Albert gróf levele Károlyi Mihály gróf miniszterelnökhöz

(Budapest, 1918. december 29.) • 43

Károlyi Mihály gróf beszéde a magyar külpolitikáról köztársasági elnöki kinevezése alkalmával

– Részlet (Budapest, 1919. január 11.) • 45

Georges Clemenceau francia miniszterelnök és hadügyminiszter távirata Henri Mathias Berthelot tábornoknak, a Francia Dunai Hadsereg parancsnokának a francia–román viszonyról

(Párizs, 1919. január 15.) • 46

Az 1919. évi VI. néptörvény a magyarországi német nép önrendelkezési jogának gyakorlásáról

(Budapest, 1919. január 28.) • 48

Edvard Beneš felszólalása a Tizek Tanácsa ülésén a csehszlovák területi igények tárgyában

– Részlet (Párizs, 1919. február 5.) • 50

A román béke delegáció memoranduma Románia területi követeléseiről – Részlet

(Párizs, 1919. február 8.) • 52

A szerb–horvát–szlovén béke delegáció memoranduma a területi követelésekről – Részlet

(Párizs, 1919. február 8.) • 59

Szilassy Gyula báró szigorúan bizalmas levele Károlyi Mihály gróf köztársasági elnökhöz

(Bern, 1919. február 9.) • 63

Az 1919. évi XXX. néptörvény Tótország – Slovenská Krajina – önkormányzatáról

(Budapest, 1919. március 11.) • 67

Paul de Lobit tábornoknak, a magyarországi hadsereg ideiglenes parancsnokának levele Károlyi

Mihály gróf köztársasági elnökhöz semleges zóna létesítéséről Románia és Magyarország között – második Vix-jegyzék (Belgrád, 1919. március 19.) • 69

Kun Béla külügyi népbiztos levele a békekonferenciához a tanácskormány külpolitikai

alapelveiről (Budapest, 1919. március 24.) • 71

- Georges Clemenceau-nak, a párizsi békekonferencia elnökének távirata a magyar kormányhoz az északi hadjárat leállításáról (Párizs, 1919. június 7.) • 72
- Kun Béla külügyi népbiztos titkos választávirata Georges Clemenceau-hoz, a párizsi békekonferencia elnökéhez (Budapest, 1919. június 9.) • 73
- Georges Clemenceau-nak, a párizsi békekonferencia elnökének távirata a magyar, csehszlovák és román kormánynak az ellenségeskedések megszüntetéséről – Részlet (Párizs, 1919. június 13.) • 74
- Kun Béla külügyi népbiztos titkos választávirata Georges Clemenceau-hoz, a párizsi békekonferencia elnökéhez (Budapest, 1919. június 16.) • 75
- Vita a Tanácsok Országos Gyűlésén a tanácskormány külpolitikájáról – részletek (Budapest, 1919. június 19.) • 77
- Kun Béla külügyi népbiztos távirata Georges Clemenceau-hoz, a párizsi békekonferencia elnökéhez az északi hadjárat leállításáról (Budapest, 1919. június 21.) • 96
- A párizsi békekonferencia Legfelsőbb Tanácsának megbeszélése a magyarországi katonai megszállásról (Párizs, 1919. július 17.) • 97

BÉKEKONFERENCIA ÉS BÉKESZERZŐDÉS

- A Szövetséges és Társult Főhatalmak és Cseh-Szlovákia szerződése a kisebbségek védelméről – Részlet (Saint-Germain-en-Laye, 1919. szeptember 10.) • 106
- A magyar béke delegáció II. jegyzékének összefoglaló kivonata (Neuilly, 1920. január 14.) • 110
- Apponyi Albert gróf delegációvezető szóbeli válasza a magyar béke delegációnak átadott békefeltételekre (Párizs, 1920. január 16.) • 121
- A magyar béke delegáció VIII. sz. jegyzéke a párizsi békekonferenciához – Részlet (Neuilly, 1920. január 14.) • 128
- A magyar béke delegáció C) kísérőjegyzéke a békefeltételekkel kapcsolatban benyújtandó jegyzékekhez (Neuilly, 1920. február 12.) • 129
- A magyar béke delegáció a párizsi békekonferenciához intézett XXII. sz. jegyzékének 1. sz. melléklete – Részlet (Neuilly, 1920. február 12.) • 136
- Benda Jenő: A magyar béke kilátásai – Részlet (Budapest, 1920. április 2.) • 146
- A Szövetséges és Társult Hatalmak válaszána kísérőlevele a magyar béke delegáció elnökéhez (Párizs, 1920. május 6.) • 148
- A Magyar Béke delegáció 360. (adm.) sz. jegyzéke Alexandre Millerand-nak, a Legfőbb Tanács elnökének – a Magyar Béke delegáció lemondásáról (Budapest, 1920. május 16.) • 151
- A magyar kormány levele Alexandre Millerand-hoz, a Nagykövetek Tanácsa elnökéhez a békeszerződés aláírásáról (Budapest, 1920. május 17.) • 152
- Apponyi Albert gróf képviselő beszéde a Nemzetgyűlésben (Budapest, 1920. május 26.) • 154
- A Nemzetgyűlés ülésének jegyzőkönyve (Budapest, 1920. június 4.) • 158
- Beszámoló a magyar béke delegáció tevékenységéről (Budapest, 1920–1921) • 160
- Az 1921. évi XXXIII. törvénycikk az Észak-amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nicaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről (Budapest, 1921. július 26.) • 166
- A trianoni békeszerződés ratifikációjának vitája a Nemzetgyűlésben – Részletek (Budapest, 1920. november 13.) • 297
- Az amerikai–magyar békeszerződés (Budapest, 1921. augusztus 29.) • 311
- Az 1922. évi XXIX. törvénycikk a soproni népszavazás emlékének törvénybe iktatásáról (Budapest, 1922. december 12.) • 314

REVÍZIÓ ÉS HÁBORÚ

- Az első bécsi döntés (Bécs, 1938. november 2.) • 315
- Horthy Miklós kormányzó és Bartha Károly honvédelmi miniszter hadparancsa a Kárpátalján elönyomuló honvédekhez (Budapest, 1939. március 16.) • 316
- A második bécsi döntés (Bécs, 1940. augusztus 30.) • 317
- Horthy Miklós kormányzó kiáltványa és hadparancsa a délvidéki bevonulásról (Budapest, 1941. április 10.) • 318
- A szövetséges hatalmak és Magyarország közötti fegyverszüneti egyezmény – Részlet (Moszkva, 1945. január 20.) • 321
- A párizsi békeszerződés – Részletek (Párizs, 1947. február 10.) • 323

POLITIKAI ÉS KÖZÉLETI EMLÉKEZET

TRIANON A KORTÁRSI KÖZBESZÉDBEN

- Válogatás a két háború közötti magyarországi pártok programjaiból (1919–1944) • 329
- Wlassics Gyula: Az Antant területi szerződésai (1920. június) • 336
- A szociáldemokrata sajtó vezércikkei a békeszerződésről (1920. június 3–5.) • 341
- Bangha Béla: Magyarország újjáépítése és a kereszténység – Részlet (1920) • 344
- Bethlen István miniszterelnök programadó beszéde a Nemzetgyűlésben – Részlet (Budapest, 1921. április 19.) • 350
- Ormos Ede: Mi okozta Magyarország szétbomlását. Jászi Oszkár előszavával – Részletek (1921) • 353
- Jászi Oszkár: A Károlyi-kormány külügyi politikája (1922. május) • 360
- Kozma Imre: Az ima erejével (1925 körül) • 362
- Pethő Sándor: Világostól Trianonig – Részlet (1925) • 365
- Karola Néni: Mikulás-esti álom. Erdélyi kis leány Mikulás-estéje Szabad Magyarországon (1927) • 369
- Vámbery Rusztem: A revízió tízparancsolata (1928. október) • 373
- Körmendi Horváth József országjáró irredenta előadásai – Részletek (1927–1929) • 380
- A Magyar Revíziós Liga helyi szervezeteinek beadványa a Nemzetek Szövetségéhez (1928. november) • 396
- Kemény [Révai József]: Harcoljon-e a Kommunisták Magyarországi Pártja Trianon ellen? [1929. november] • 398
- Apponyi Albert gróf képviselő beszéde a trianoni békeszerződés aláírásának tizedik évfordulóján az Országgyűlés Képviselőházában (1930. június 4.) • 406
- Trianon kiskatéja (1930) • 409
- Bethlen István gróf beszéde a Magyar Revíziós Liga Vigadó-beli nagygyűlésén – Részlet (1932. május 22.) • 423
- Németh László: A magyar élet antinómiai (A Szekfű Gyula *Három nemzedék* c. tanulmánykötetének új kiadásához) – Részlet (1934. július) • 428
- Kerecsényi Dezső: Középkölés a magyar kérdésekről. A *Magyar Szemle* jutalomköteteire jött válaszok – Részlet (1934) • 431
- Jászi Oszkár levele Fényes Lászlóhoz (Oberlin, 1935. február 4.) • 435
- Milotay István: A mi nagy pörünk (1936. november) • 437
- Csészy Imre: Korszerűtlen napló (1938. október) • 440
- Bajcsy-Zsilinszky Endre: Helyünk és sorsunk Európában – Részletek (1941) • 445

A ROTHERMERE-KAMPÁNY

- Rothermere lord: Magyarország helye a nap alatt. Biztonságot Közép-Európának (1927. június 21.) • 457
- Olvasói vélemények Magyarország új határaitól (1927. július–augusztus) • 462
- Bethlen István gróf beszéde az Egységes Pártban a Rothermere-akcióról és a kormány terveiről – Részlet (Budapest, 1927. október 19.) • 471
- Nagy Emil: Az út az orvoslás felé (1928) • 473
- A jövő nemzedék halálirásai Lord Rothermere-hez – Válogatás (1927–1928)1 • 482
- Herczeg Ferenc beszéde a Magyar Revíziós Liga igazgatósági ülésén – Részletek (Budapest, 1929. április 20.) • 491
- A szociáldemokrata párt válasza a Revíziós Liga elnökének fölhívására – Részlet (1929. április 26.) • 496

A HATÁROKON TÚL

- Kós Károly: Kiáltó szó (Kolozsvár, 1921) • 498
- Kós Károly: Programadás és programvállalás (Kolozsvár, 1931. április) • 503
- Móricz Zsigmond: Magunk revíziója. Makkai Sándor könyve (1931. május) • 505
- Szvatkó Pál: Baťa-cipős magyar ifjúság (Kassa, 1932. március) • 513
- Boldizsár Iván: Erdély második Trianonja (1935. november) • 520
- Herczeg Ferenc: „Erdély második Trianonja” (1935. december 15.) • 526
- Erdély második Trianonja még egyszer – A *Napkelet* szerkesztőségi cikke (1936. január) • 528
- Kende Ferenc: Apáink és fiaink (Újverbász, 1937. szeptember) • 531
- Borsody István: Magyarország és a csehszlovákiai magyarság (1938. június) • 536
- Balogh Edgár: Változásokra – Részlet (1938. október–november) • 543

TERVEK A REVÍZIÓRÓL

- Horthy Miklós: Emlékirat a külpolitikai helyzetről és annak behatásáról a magyar nemzeti hadsereg feladataira (Siófok, 1919. október 28.) • 546

- Csáky István gróf és Bethlen István gróf, a magyar kormány különleges megbízottainak memoranduma Maurice Georges Paléologue francia külügyi vezértitkár részére a magyar külpolitikai törekvésekről (Párizs, 1920. május 12.) • 556
- Ottlik László: Új Hungária felé (1928. szeptember) • 557
- Bethlen István: A trianoni békeszerződés revíziója és Európa békéje – Előadás a Balkan Committee rendkívüli ülésén (London, 1933. november 30.) • 564
- Mladiáta [A.] J[ános]: Integritás vagy részleges revízió? (1934. január) • 580
- Gömbös Gyula: terv a területi revízióról (1934) • 586
- Szálasi Ferenc: Cél és követelések (1935) • 589
- Szabó Dezső: Nemzeti állam – politikai nemzet (1938. január 9.) • 591

AZ UTÓKOR EMLÉKEZETÉBEN

- Révai József beszéde a közalkalmazottak nagygyűlésén (Budapest, 1945. szeptember 13.) • 595
- Válogatás a koalíciós időszak magyarországi pártjainak programjaiból (1944–1948) • 599
- Válogatás az 1956-os pártok programjaiból • 603
- Kassai Géza: Trianon és Párizs – Részletek (1959) • 604
- Illyés Gyula: Sebtszítítás (1974. december 25.) • 610
- Bibó István levele Szalai Pálhoz (Budapest, 1978) • 614
- Válogatás a rendszerváltozás idején és azóta született pártprogramokból (1989–2002) • 620
- Megemlékezések az Országgyűlésben a trianoni békeszerződésről (1996. június 4.) • 626

TUDOMÁNYOS EMLÉKEZET

KORTÁRSÁK – TUDOMÁNYOS IGÉNNYEL

- Buday László: Magyarország küzdelmes évei – Részlet (1923) • 633
- Horváth Jenő: A trianoni béke megalkotása 1915–1920 – Részletek (1924) • 648
- Kertész István: Általános béke-revízió vagy a trianoni szerződés külön revíziója? (1933. március) • 663
- Székfű Gyula: Három nemzedék és ami utána következik – Részlet (1934) • 673
- Gratz Gusztáv: A forradalmak kora. Magyarország története, 1918–1920 (1935) • 684
- Mikó Imre: Huszonkét év. Az erdélyi magyarság politikai története 1918. december 1-től 1940. augusztus 30-ig – Részlet (1941) • 699
- Bibó István: Az európai egyensúlyról és békéről – Részlet (1942–1944)1 • 701

NAPJAINK TÖRTÉNETÍRÁSA

- Ádám Magda: A kisantant és Európa 1920–1929 – Részlet (1989) • 709
- Herczegh Géza: A szarajevói merénylettől a potsdami konferenciáig. Magyarország a világháborús Európában, 1914–1945 – Részlet (1999) • 722
- Ormos Mária: Padovától Trianonig 1918–1920 – Részlet (1983) • 731
- Szarka László: Keleti Svájc – illúzió vagy utópia? A Károlyi-kormány Nemzetiségi Minisztériumának működése (1998) • 755
- Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés – Részlet (2001) • 764
- L. Nagy Zsuzsa: A külpolitika dilemmái 1919-ben (1986) • 774
- Galántai József: A trianoni békekötés, 1920. A párizsi meghívástól a ratifikálásig – Részletek (1990) • 785
- Diószegi István: A magyar külpolitika útja a Monarchia felbomlása után (1975) • 797
- Pritz Pál: Revíziós törekvések a magyar külpolitikában 1920–1935 (1979) • 810

AZ EMLÉKEZET HISTÓRIÁJA

- Glatz Ferenc: Trianon és a magyar történettudomány (1976–1978) • 818
- L. Nagy Zsuzsa: Trianon a magyar társadalom tudatában (1987) • 828
- Trianon a történelemben és a történelmi tudatban. Kerekasztal-beszélgetés. Résztvevők: Gerő András, L. Nagy Zsuzsa, Litván György, Raffay Ernő, Ormos Mária (1988) • 847
- Csepeli György: Nemzet által homályosan – Részlet (1992) • 860
- Romsics Ignác: Nemzeti traumánk: Trianon (1995) • 866
- Pomogáts Béla: Trianon és a magyar irodalom (1996) • 874
- Peter Pastor: A trianoni békekötés történetírásának színeváltozásai (1997) • 881
- Ablonczy Balázs: Trianon-legendák (2001) • 888
- Zeidler Miklós: Trianon válogatott történeti bibliográfiája • 905
- Illusztrációk jegyzéke • 928
- Térképek jegyzéke • 932